Alavuden seurakunnan Ympäristöohjelma

Hyväksytty kirkkoneuvostossa 8.5.2024

Alavuden seurakunta on aloittanut ympäristödiplomin hakuprosessiin valmistelun vuonna 2023. Tavoitteenamme on saada ympäristödiplomi vuonna 2024 ja olla hiilineutraali seurakunta vuonna 2030. Seurakunnan työntekijöille ja luottamushenkilöille on pidetty ympäristödiplomikoulutus, kouluttajana kirkkohallituksen asiantuntija Irene Erkko. Hiilineutraali kirkko 2030-strategia sisältyy seurakunnan ympäristökatselmukseen ja-ohjelmaan:

Hiilineutraali kirkko

Ilmastonmuutos on maailmanlaajuinen kriisi, joka vaikuttaa lisääntyvästi koko luomakunnan elämään. Energia- ja ilmastostrategian konkreettisten tavoitteiden avulla Suomen evankelis-luterilainen kirkko sitoutuu hillitsemään ilmastonmuutosta ja edistämään kestävää elämäntapaa.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko sitoutuu kansalliseen ja kansainväliseen työhön ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi tavoitellen lämpenemisen rajoittamista 1,5 asteeseen esiteollisesta ajasta.

Kirkon energia- ja ilmastostrategia hyväksyttiin 26.2.2019.

Johdanto

Kirkon energia- ja ilmastostrategian on valmistellut kirkkohallituksen täysistunnon 30.1.2018 asettama asiantuntijatyöryhmä, jonka jäsenet on mainittu tämän strategian lopussa.

Ilmaston lämpeneminen, luonnon monimuotoisuuden katoaminen ja ekosysteemien vaurioituminen kytkeytyvät suoraan elämäntapaamme. Elämäntapojen takana ovat ajattelutavat, jotka liittyvät arvoihin. Kirkon erityiset vahvuudet ilmastotyössä ovat arvoissa ja asenteissa. Siksi kirkko ja sen seurakunnat sitoutuvat omien päästöihin liittyvien konkreettisten toimien lisäksi tukemaan jäseniään ja muita ihmisiä muuttamaan elämäntapaansa ilmaston ja muun ympäristön kannalta kestäväksi. Kirkko haluaa myös kannustaa vaikuttamaan aktiivisina kansalaisina, äänestäjinä ja kuluttajina. Syksyn 2022 seurakuntavaaleissa kirkon ilmasto- ja ympäristötyö sai vaalikoneen mukaan vahvan tuen sekä ehdokkailta että valituksi tulleilta. Kirkkoon kuuluu noin 3,6 miljoonaa suomalaista. Kirkon jäsenten osallisuus ja sitoutuminen yhteisiin ilmastotalkoisiin on tärkeää, jotta saavutamme riittävät kasvihuonekaasupäästöjen vähennystavoitteet.

Taustalla ilmasto-ongelma

Kirkon energia- ja ilmastostrategian taustalla on Kirkon ilmasto-ohjelma Kiitollisuus, kunnioitus, kohtuus vuodelta 2008. Kiitollisuus Jumalan luomakuntansa kautta antamista elämän lahjoista saa tuntemaan kunnioitusta, joka ohjaa kohden kohtuullista elämäntapaa. Elämäntapaa, joka mahtuu tämän planeetan puitteisiin. Monien ihmisten tulee vähentää kulutustaan ja sopeuttaa elämänsä kohtuullisiin puitteisiin, monet puolestaan tarvitsevat nykyistä enemmän. Kohtuus ei merkitse harmaata arkea, vaan etsii uutta, luovaa ja rikasta. Kristilliset kirkot yhdessä monen muun uskonnon kanssa ovat korostaneet vuosisatojen ajan, että kun tietyt perustavat tarpeet on tyydytetty, todellinen elämän ilo tulee rakkaista ihmisistä ja meitä ympäröivän luomakunnan rikkaudesta.

Suomessa monet toimijat ovat viime vuosina työstäneet energia- ja ilmastostrategioitaan ja esimerkiksi väkiluvultaan kuusi suurinta kaupunkia ja monet kunnat ovat asettaneet hiilineutraaliustavoitteet, jotka osuvat vuosien 2029 ja 2040 välille. Suomen evankelisluterilaisen kirkon toiminnassa ilmastopäästöjä tulee muun muassa kiinteistöjen lämmittämisestä, sähkönkulutuksesta, liikkumisesta ja hankinnoista. Seurakuntien omistuksessa on myös noin 0,7 % Suomen metsistä. Metsät toimivat ns. hiilinieluina. Kirkon päästöjä ja

nieluja ei ole vielä kartoitettu kattavasti. Työryhmän arvion mukaan suurin osa kirkon toiminnan päästöistä tulee kiinteistöjen lämmittämisestä ja sähkönkulutuksesta. Tässä strategiatyössä on lähdetty siitä, että kirkon oman kiinteistöjärjestelmä Basiksen tietojen avulla saadaan koottua tiedot rakennusten energiankulutuksesta, voidaan seurata sen kehittymistä ja laatia tiekartta päästöjen vähentämiselle kohden hiilineutraaliutta.

Oma ympäristöjärjestelmä – Kirkon ympäristödiplomi

Kirkolla on vuodesta 2001 ollut käytössä oma, seurakuntien tarpeisiin räätälöity ympäristöjärjestelmä Kirkon ympäristödiplomi. Sitä on päivitetty säännöllisesti ja käsikirjasta julkaistiin uudistettu laitos vuonna 2021. Kirkon ympäristöjärjestelmä on varsin laajalti käytössä seurakunnissa. Ympäristödiplomi toimii työkaluna, jonka avulla toteutetaan kirkon energia- ja ilmastostrategian tavoitteita ja jossa monia strategiassa esitettyjä tavoitteita on myös tarkennettu.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko koostuu seurakunnista ja seurakuntayhtymistä, jotka ovat päätöksenteossaan itsenäisiä. Strategiassa asetetut tavoitteet koskevat sekä koko kirkkoa että jokaista seurakuntaa. Seurakunnat kutsutaan mukaan Suomen evankelisluterilaisen kirkon ilmastotalkoisiin: tehdään yhdessä hiilineutraali kirkko vuoteen 2030 mennessä!

Konkreettisilla toimilla ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi kirkko on toivon kantaja. Ilmastoahdistuksen ja pessimismin keskellä haluamme luoda toivoa ja innostaa kirkon jäseniä ja muita ihmisiä työhön ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Vielä ehdimme toimia, mutta aikaa ei ole hukattavaksi!

Yleistavoitteet

Suomen evankelis-luterilainen kirkko sitoutuu kansalliseen ja kansainväliseen työhön ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi tavoitellen lämpenemisen rajoittamista 1,5 asteeseen esiteollisesta ajasta. Kirkko on hiilineutraali vuonna 2030. Tällöin kasvihuonekaasupäästöjä on vähennetty 80 % nykytasosta ja loput 20 % kompensoidaan mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi kiinnittämällä huomiota seurakuntien omistamien metsien muodostamaan hiilivarastoon.

Tavoitteiden saavuttamiseksi kirkon kiinteistöjen ilmastopäästöt kartoitetaan kiinteistörekisteri Basiksesta saatavien tietojen avulla. Kirkon omistamien metsien hiilivarasto ja hiilinielu arvioidaan seurakuntien metsävaratietojen perusteella. Kirkon hiilineutraalius toteutetaan paikallisseurakunnissa talouskohtaisesti. Kirkkohallitus auttaa seurakuntia tarjoamalla neuvontaa ja tukea.

Kirkko rohkaisee ja haastaa jäsenensä, muut yhteiskunnalliset toimijat ja päättäjät mukaan ilmastotyöhön ja hiilineutraaliustavoitteisiin. Kirkko on merkittävä ilmastovaikuttaja Suomessa ja osana maailmanlaajuista ekumeenista kirkkojen yhteisöä.

Tiekartta

2019

Kirkon ilmastostrategian valmistelu

Rahoituksen hakeminen mm. yhteistyössä SYKE:n kanssa

Basis-rekisteri kaikkien seurakuntien käytössä

Metsien hiilivarastojen ja-nielujen kartoitus

2020

Kiinteistöjen päästöjen kartoittaminen

Päätökset, yhteishankinnat, neuvonta

2025

Öljytön kirkko

Käytetty sähkö on fossiilitonta

Päästöjen kompensointi

Kaikilla seurakunnilla on Kirkon ympäristödiplomi

2030

Hiilineutraali ja fossiiliton kirkko

Ympäristöohjelma on suunnitelma seuraaville viidelle vuodelle. Ympäristökatselmuksen pohjalta laaditaan ympäristöohjelma, johon kirjataan toimenpiteet, aikataulut ja vastuuhenkilöt. Tavoitteena on, että jokaiselta työalalta on jokin konkreettinen tavoite kirjattuna. Diplomikauden puolivälissä tehtävä väliauditointi on hyvä kohta tarkentaa ja päivittää asetettuja tavoitteita.

Toimenpiteet ensimmäiselle ympäristödiplomikaudelle vuosille 2025-2030

Viestintä:

Vastuullinen työntekijä Viestinnästä vastaava pappi/työntekijä

-Seurakunta on laatinut ympäristöviestintäsuunnitelman ympäristödiplomikäsikirjan 4 tavoitteen ympärille:

1) Seurakunta kertoo, miten se toteuttaa toiminnassaan ympäristövastuuta aidosti.

2) Seurakunta antaa ympäristökasvatusta viestinnän kanavissa ja kannustaa seurakuntalaisia pitämään hyvää huolta luomakunnasta. Ympäristökasvatuksesta viestimisessä voidaan hyödyntää ekotapahtumien vuosikelloa (esim. luonnonkukkienpäivä, Itämeren päivä).

3) Seurakunta osallistuu ajankohtaiseen julkiseen ympäristökeskusteluun. Kirkon ilmastostrategia suosittaa, että kirkko rohkaisee ja haastaa viestinnässään ja toiminnassaan jäsenensä mukaan ilmastotyöhön ja hiilineutraaliustavoitteisiin ja vaatii päättäjiltä rohkeita ilmastotoimia

4) Seurakunta suunnittelee ohjeet ja opasteet, joilla tuetaan ihmisiä toimimaan ympäristödiplomin määrittelemään suuntaan. Opasteita tarvitaan erityisesti muun muassa jätehuollossa keittiöissä, leirikeskuksissa ja hautausmailla.

-Seurakunta viestii ympäristönäkökulmasta verkkosivuillaan, Facebook- ja Instagram-sivuillaan hartauksien, tiedottamisen ja mainostamisen muodoissa.

-YouTube-sivuilla julkaistaan jumalanpalveluksia ja hartauksia.

-Tiedotteita ja mainoksia julkaistaan ilmoitustauluilla.

-Vuosittain julkaistaan lehtikirjoitus.

Jätehuolto ja kiertotalous:

Vastuullinen työntekijä hautausmaa erityisammattimies toimipisteet keittiöhenkilökunta

-Seurakunnan toimipisteissä löytyy jätteiden lajittelua varten lasi, metalli, pahvi, poltettava ja biojäteastiat. Käytetyt patterit viedään kauppaan ja muu ongelmajäte Etapille.

-Opasteet kierrättämisestä hautausmaille suunnitellaan ja laminoidaan ilmoitustauluille: poltettava jäte, maatuva jäte, lasi, metalli ja patterit. Lähimmät kierrätyspisteet mainitaan opasteissa.

-Pyritään vähentämään kertakäyttöastioiden määrää, joka vähentää jätekuormaa.

Ympäristökasvatus:

Vastuulliset työntekijät mainittu erikseen kunkin asian perässä

-Ympäristökasvatussuunnitelman mukaisten tapahtumien tai kerhojen kokoontumisista julkaistaan tunnelmapostauksia ja mahdollisuuksien mukaan hartaussisältöä kasvatuksen Instagram-sivuilla, joista postaus jaetaan koko seurakunnan somekanaville. Vähintään yhden 1 postauksen vuosittain. Laadittu seurakunnan ympäristökasvatuksen vuosikello. (vastaava lastenohjaaja)

-Päivä- perhe- ja varhaisnuorisotyön kerhoissa käytetään askarteluissa kierrätysmateriaaleja mahdollisuuksien mukaan, samoin lähetyksen piireissä. Lähetyspiireissä myös tuunataan olemassa olevia tuotteita, kuten vaatteita. (työalan työntekijät)

-Lähetyspuodissa myydään taimia ja itse tehtyjä hyönteishotelleja. (lähetyskasvatussihteeri)

-Kerhoissa lasten ja vanhempien pitää lajitella omat roskat biojäte ja sekajäte. (vastaava lastenohjaaja)

-Päiväkerhojen vuosisuunnitelmaan lisätään 1 viikko, jossa käsitellään luomakuntaa ja lisäksi vietetään lasten lintuviikkoa. (vastaava lastenohjaaja)

-Nuorisotyössä muistamiset annetaan myös Toisenlaisina lahjoina. (nuorisotyönohjaajat)

-Ylä- ja alakouluissa vierailluilla tai aamunavauksissa vähintään kerran vuodessa käsitellään ympäristöteemoja. (nuorisotyönohjaajat)

-Musiikkityössä kerätään nuotteja, laulukirjoja ja esiintymisasuja takaisin uusille käyttäjille ja ympäristöaiheisen musiikin kuten virsi-iltojen pitäminen. (kanttorit)

-Diakonian käsityöpiireissä hyödynnetään lahjoituksena saatuja materiaaleja ja piirien valmistamia tuotteita lahjoitetaan diakoniatyön kautta eri-ikäisille. Diakoniatyössä nostetaan esiin kansainvälistä vastuuta ja globaalia oikeudenmukaisuutta Yhteisvastuukeräyksen yhteydessä aikuisten/eläkeikäisten päivä- ja käsityöpiireissä. Piireissä hyödynnetään Kirkon Ulkomaanavun ja Yhteisvastuukeräyksen materiaaleja ja tiedotteita keskustelun herättämiseen ympäristöasioista ja annetaan tilaa omien tunteiden käsittelyyn. Samalla tarjotaan seurakuntalaisille mahdollisuuksia osallistua kansainväliseen diakoniaan ja kaikkien heikoimmassa asemassa olevien ihmisten auttamiseen maailman katastrofialueilla, joita ilmastonmuutos koskettaa eniten. (diakoniatyöntekijät)

-Kirkon Ulkomaanavun materiaaleja pidetään esillä seurakunnan toimipisteissä. (lähetyskasvatussihteeri)

-Tavoitteena on pysyvän luontopolun perustaminen Vesitornin toimitilan ympäristöön lapsille ja perheille. (vastaava lastenohjaaja)

-Kirpputoritapahtumia lähetyksessä ja varhaiskasvatuksessa. (lähetyskasvatussihteeri ja vastaava lastenohjaaja)

-Ruskamatka pohjoiseen syksyisin. (johtava kanttori)

-Rippikoulussa luomakunta on yhden oppitunnin aiheena. Rippikoulut järjestetään luonnon ääressä, jossa voi esim. kalastaa. Luomakunnan sunnuntai on yhden leirijumiksen aiheena. Hartauksia ja oppitunteja voidaan järjestää luonnossa. (rippikoulusta vastaava nuorisotyönohjaaja)

Isoskoulutukseen lisätään kokonaisuus, joka käsittelee luomakuntaa ja ympäristötunteita. (rippikoulusta vastaava nuorisotyönohjaaja)

Toiminta ja talous:

Vastuulliset työntekijät kirkkoherra ja hallintojohtaja

-Hiilineutraaliuteen pyritään viiden tavoitteen avulla, jotka sisältävät suosituksia toimenpiteistä.

Alavuden seurakunta on vähentänyt kiinteistöjen hiilidioksidipäästöjä (tavoite 1) lämmitysmuotoa muuttamalla kaikista öljylämmitteisistä tiloista. Viimeisestä öljylämmitteisestä rakennuksesta muutettiin lämmitysmuoto toiseen 2013. Kiinteistöjen neliöitä on kiinteistösuunnitelmissa vähennetty merkittävästi purettujen kiinteistöjen tilalle rakennettavien uusien kiinteistöjen osalta.

Toiminnan päästöjä vähennämme (tavoite 2) suosimalla elintarvikeostoissa ilmastoystävällistä ruokaa ja vähentämällä hävikkiruoan määrää. Suosimme kestäviä hankintoja (Kopiopaperit uusiopaperia, syntymäpäiväkortit kierrätetystä pahvista, wc- ja käsipaperit, suodatin- ja leivinpaperit ympäristöystävällisiä merkkituotteita jne.). Suosimme etäpalavereita, verkkokoulutuksia ja yhteiskyytejä, silloin kun se toiminnan kannalta on mahdollista. Noudatamme seurakunnille laadittuja vastuullisen sijoittamisen ohjeita.

Pyrimme kompensoimaan päästöt (tavoite 3) kartoittamalla metsiemme tilan hiilivarastoina.

Vaikutamme yhteiskunnallisena toimijana ja keskustelijana (tavoite 4) toteuttamalla rippikoulut ympäristöystävällisesti ja kannustamalla nuoria ottamaan vastuuta ilmastosta.

Alavuden seurakunta on sitoutunut ilmastotyöhön (tavoite 5) ja tavoitteenamme on olla hiilineutraali seurakunta vuonna 2030.

-Seurakunta kertoo verkkosivuillaan ympäristötyöstä ja tavoitteesta hankkia ympäristödiplomi. Lyhyt maininta voi olla seurakunta lyhyesti -osiossa. Ympäristödiplomihankkeesta voidaan julkaista uutinen. Nämä toimenpiteet voidaan tehdä heti prosessin alkaessa. Ne palvelevat erityisesti mediaa ja päättäjiä.

-Verkkosivujen osallistu ja vaikuta -osioon voidaan perustaa ympäristötyöstä kertova osio siltä osin, kun toivotaan seurakuntalaiset osallistuvat toimintaan. Tämä palvelee aktiivisia seurakuntalaisia.

-Ympäristödiplomihankkeen edistyessä, kun seurakunta on päättänyt toimenpiteistä ja toteuttaa niitä esimerkiksi metsiin tai kiinteistöihin liittyen, niistä voidaan tehdä uutinen verkkosivuille. Samoin voidaan kertoa seurakunnan järjestämistä tempauksista tai yhteisestä osallistumisesta muiden toimijoiden ympäristötempauksiin esim. roskien kerääminen tai vieraslajien torjunta tai seurakunnan osallistuminen Pyöräilyviikkoon ja Euroopan Liikkujan viikkoon.

-Voidaan kertoa myös pienistä edistysaskelista, jotka näkyvät käytännön työssä.

-Seurakunta lisää jätteiden käsittelystä ja kierrätyksestä tiedon hautausmaita ja vuokrattavia tiloja koskeville tilasivuille palvelemaan hautausmaiden kävijöitä ja tilojen vuokraajia.

-Seurakunta voi kertoa verkkosivuillaan ja sosiaalisen median kanavissaan, miten paljon uudet seurakuntatalot suhteessa vanhoihin käyttävät vähemmän energiaa ja siten ovat vaikutukseltaan ympäristölle suotuisammat argumentoidakseen sosiaalisessa mediassa huomioita saaneen hankkeen etuja.

Ruoka ja keittiöt:

Vastuullinen työntekijä pääemäntä

-Seurakunnan omissa tilaisuuksissa ylijäänyt ruoka/leivonnainen käytetään tai jatkojalostetaan eri muotoon seurakunnan omiin tilaisuuksiin. Osassa seurakunnan omista tilaisuuksista on väkimäärä tiedossa, jolloin hävikkiruokaa ei jää niin paljoa.

-Kirkoissa järjestettävissä kahvituksissa on ollut käytössä kertakäyttökupit, mutta on suunniteltu että tiedotetaan ja kannustetaan asiakkaita ympäristötekoihin ottamalla oman lempimukinsa mukaan kirkkokahveille. (Vastuu: Pääemäntä ja viestinnän pappi)

-Jätteiden lajittelu on ohjeistettu ja ruoan kunnioittamiseen liittyvä opastus.

-Ruokahävikki jaetaan diakoniatyön kautta sitä tarvitseville.

-Yksityistilaisuuksissa asiakas huolehtii hävikkiruoista (pakataan asiakkaalle mukaan).

-Seurakunta ei käytä kertakäyttötuotteita kuin poikkeustapauksissa.

-Seurakunnan tarjoamasta kahvista ja teestä on osa pysyvästi Reilun kaupan tuotteita.

-Etukäteen pyydettäessä saa kasvis- ja vegaaniruokaa.

-Hunaja, öljy, pikkuleivät, omenat, marjat, vihannekset, juurekset hankitaan paikallisilta lähituottajilta

-Kasvisruokavaihtoehto on aina tarjolla ruokailuissa ja kokouksissa.

-Käytettävä kala on msc/asc-merkittyä.

-Pyritään ostamaan kotimaisia elintarvikkeita niin paljon kuin mahdollista.

Energia, kiinteistöt ja kiinteistöhoito

Vastuullinen työntekijä hallintojohtaja

-Seurakunnan Strategian osana on kiinteistöliite, jossa on määritelty seurakunnan omistamat kiinteistöt ja niiden osalta suunnitelmat säilytettävistä ja luovutettavista kiinteistöistä ja niihin liittyvistä toimenpiteistä.

-Seurakuntataloista päätetty siirtyä pienempiin monikäyttöisiin uudisrakennuksiin sisäilmaongelmien vuoksi. Seurakuntatalot on purettu ja Alavudelle suunnitellaan uutta seurakuntataloa, jonka on suunniteltu valmistuvan loppuvuodesta 2025.

-Leirikeskuksesta päätettyä luopua, myynti aloitetaan viimeistään vuonna 2025.

-Siivotessa vettä ei tuhlata, kun tämänhetkiset varastossa olevat pesuaineet loppuvat, siirrytään seuraavaksi ympäristöystävällisiin pesuaineisiin. Siivotessa (esim. vessan ja keittiön pintojen pyyhkimisessä) käytetään kierrätysmateriaalista valmistettuja kertakäyttö/yhden päivän liinoja.

-Keittiöhenkilökunta pyrkii osallistumaan kerran vuodessa siivouspuolen koulutukseen.

Hautausmaat ja viheralueet

Vastuullinen työntekijä hallintojohtaja

-Hautausmaan hoitosuunnitelmassa otetaan huomioon hautausmaiden ylläpidon ympäristönäkökulmat

-Pyritään muodostamaan luonnonmukainen niitty Töysän seurakuntakodin/kirkon ympäristöön

Metsät ja muut luonnonalueet

Vastuullinen työntekijä hallintojohtaja

-Seurakunta suojelee luontokohteita Pahajoen kosteikon eteläpäässä ja toinen alue on Pykälistön alueella.

-Mete-alueet (yht. 1,7 ha) on kartoitettu metsänhoitosuunnitelmassa.

-Metsänhoitosuunnitelmassa on otettu huomioon ympäristönäkökulmat, mm. Lintujen pesimäaikana ei tehdä hakkuu- yms. töitä, jotka aiheuttavat haittaa pesintään. Kestävä kehitys on huomioitu metsien kasvatussuunnitelmassa.

-Seurakunnan pellot annettu vuokralle. Vuokrasopimuksiin kirjattu mm. Muistojen kappelin alueella, vaade viljellä ruokakasvia alueella.

Liikenne

Vastuullinen työntekijä hallintojohtaja

-Töysän seurakuntakodilla on sähköauton latauspiste. Suunnitteilla olevassa Alavuden seurakuntakeskuksen parkkialueelle tulee sähköauton latauspiste.

-Toimipisteille on mahdollistettu polkupyörillä saapuminen, polkupyörätelineet löytyvät toimipisteiltä.

Liitteet: Ympäristökasvatussuunnitelma, Ympäristöviestintäsuunnitelma